

1 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA PROBLEMATIKY

V první části této publikace se zaměříme na vymezení základních problémových oblastí na bázi aktuálně platné české účetní legislativy.

1.1 Zákon o účetnictví

Ustanovení § 1 odst. 2 ZU definuje, kdo je podle české legislativy účetní jednotkou. Jedná se o:

- právnické osoby, které mají sídlo na území České republiky,
- zahraniční právnické osoby a zahraniční jednotky, které jsou podle právního řádu, podle kterého jsou založeny nebo zřízeny, účetní jednotkou nebo jsou povinny vést účetnictví, pokud na území České republiky podnikají nebo provozují jinou činnost podle zvláštních právních předpisů,
- organizační složky státu,
- fyzické osoby, které jsou jako podnikatelé zapsány ve veřejném rejstříku,
- ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli, pokud jejich obrat podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, včetně plnění osvobozených od této daně, jež nejsou součástí obratu, v rámci jejich podnikatelské činnosti přesáhl za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 000 000 Kč, a to od prvního dne kalendářního roku,
- ostatní fyzické osoby, které vedou účetnictví na základě svého rozhodnutí,
- ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli a jsou společníky sdruženými ve společnosti, pokud alespoň jeden ze společníků sdružených v této společnosti je osobou uvedenou ve všech ostatních bodech,
- ostatní fyzické osoby, kterým povinnost vedení účetnictví ukládá zvláštní právní předpis,
- svěřenské fondy podle NOZ,
- fondy obhospodařované penzijní společností podle zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření,
- investiční fondy bez právní osobnosti podle zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, nebo
- ty, kterým povinnost sestavení účetní závěrky stanoví zvláštní právní předpis nebo které jsou účetní jednotkou podle zvláštního právního předpisu.

Účetní jednotky dle ZU kategorizujeme do následujících skupin:

- mikro účetní jednotky,
- malé účetní jednotky,
- střední účetní jednotky,
- velké účetní jednotky a
- tzv. subjekty veřejného zájmu.

Začněme netradičně od konce a uvedeme účetní jednotky spadající do kategorie subjektů veřejného zájmu. Jedná se o:

- účetní jednotky uvedené v § 1a odst. 1 ZU,
- banky,
- spořitelni či úvěrní družstva,
- pojišťovny či zajišťovny,
- penzijní společnosti a
- zdravotní pojišťovny.

Jakým způsobem klasifikovat účetní jednotku jako mikro, malou, střední nebo velkou napoví následující klasifikační tabulka. Platí přitom, že aby účetní jednotka byla v dané kategorii klasifikována, potom může ve dvou po sobě jdoucích obdobích překročit maximálně jedno z kritérií.

	Aktiva celkem (netto)	Čistý obrat	Průměrný počet zaměstnanců
Mikro	9 000 000 Kč	18 000 000 Kč	10
Malá	100 000 000 Kč	200 000 000 Kč	50
Střední	500 000 000 Kč	1 000 000 000 Kč	250
Velká	všechny ostatní účetní jednotky a dále subjekty veřejného zájmu a vybrané účetní jednotky		

Pokud však účetní jednotka ve dvou po sobě jdoucích účetních obdobích překročí či přestane překračovat dvě limitní hodnoty své kategorie, potom od počátku období následujícího bude přerazena do nové kategorie, do níž v souladu s výše uvedenými hodnotami nově náleží.

PŘÍKLAD 1

Účetní jednotka byla k 31. 12. 2019 klasifikována jako malá účetní jednotka. V letech 2020 a následujících překračuje pravidelně všechny ukazatele (aktiva celkem více než 120 000 000 Kč, obrat více než 250 000 000 Kč a vždy více než 60 zaměstnanců). Od jakého období dojde k reklasifikaci účetní jednotky?

Pokud účetní jednotka překročila kritéria malé účetní jednotky v letech 2020 a 2021, potom bude dle dikce ZU klasifikována jako střední účetní jednotka od 1. 1. 2022.

Na klasifikaci účetních jednotek je vázán rovněž rozsah **účetní závěrky**. Tou dle ZU rozumíme nedílný celek tvořený následující pěticí:

- rozvaha,
- výkaz zisku a ztráty (druhové či účelové členění nákladů),
- příloha vysvětlující a doplňující vybrané informace,
- přehled o peněžních tocích a
- přehled o změnách vlastního kapitálu.

Platí přitom, že malé a mikro účetní jednotky sestavují pouze rozvahu, výkaz zisku a ztráty a přílohu. Vybrané účetní jednotky sestavují navíc přehled o peněžních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu pouze tehdy, podléhají-li statutárním auditu. Střední a velké účetní jednotky sestavují veškeré účetní výkazy. Výjimkou je fakt, že banky, spořitelni či úvěrní družstva, pojišťovny, zajišťovny a penzijní společnosti nemusí připravovat přehled o peněžních tocích.

Vzhledem k možným sankcím nelze podceňovat problematiku **zveřejňování**. Jedná-li se o účetní jednotky, které jsou zapsány ve veřejném rejstříku, potom jsou povinny zveřejňovat účetní závěrku (případně i výroční zprávu) v rozsahu, v jakém byla sestavena, a to jejím uložení do sbírky listin. Zajímavou výjimkou po neauditované malé a mikro účetní jednotky je fakt, že nemusí zveřejňovat výkaz zisku a ztráty.

Termín pro zveřejnění je do 30 dnů po schválení zauditované účetní závěrky nejvyšším orgánem účetní jednotky, ale ne později než do 12 měsíců od rozvahového dne, za nějž byla tato závěrka sestavena. Pro účetní jednotky nepodléhající statutárnímu auditu platí právě termín ne pozdější než do 12 měsíců od rozvahového dne, za nějž byla závěrka sestavena.

Pro potřeby této publikace je významná **dokladovost**. Účetní doklady členíme do následujících dvou základních skupin:

- interní (vnitřní) účetní doklady,
- externí (vnější) účetní doklady.

Interními doklady rozumíme takové, jež vyplývají z činností uvnitř účetní jednotky. Je to např. výdejka materiálu ze skladu, příjemka, zúčtovací a výplatní listina, doklady o odpisech dlouhodobého majetku, doklady o tvorbě opravných položek, doklady o proúčtování inventarizačních rozdílů, doklady o pracovních cestách a další.

Naproti tomu **externí doklady** vyplývají ze vztahu účetní jednotky k jiným subjektem. Jsou to např. přijaté a vydané faktury, příjmové a výdajové pokladní doklady, bankovní výpisy, nájemní smlouvy atp.

Označení	Doklad	Použití	Interní/externí
PPD	Příjmový pokladní doklad	příjem peněz do pokladny	E
VPD	Výdajový pokladní doklad	výběr peněz z pokladny	E
FAP	Faktura přijatá	přijetí faktury od dodavatele	E
FAV	Faktura vydaná	zaslání faktury odběrateli (fakturace výkonů)	E

Označení	Doklad	Použití	Interní/externí
VBÚ	Výpis z běžného účtu	platby z/na BÚ	E
VÚÚ	Výpis z úvěrového účtu	přijetí/splátka úvěru	E
PŘÍ	Příjemka	převzetí zásob na sklad	I
VÝD	Výdejka	vyskladnění materiálu do výroby, vyskladnění hotových výrobků, vyskladnění prodaného zboží	I
PŘE	Převodka	převod nedokončené výroby na sklad hotových výrobků, převod zásob mezi sklady	I
ZVL	Zúčtovací a výplatní listina	měsíční zúčtování mezd	I
VÚD	Vnitřní účetní doklad	např.: <ul style="list-style-type: none"> ▪ zařazení stálých aktiv do užívání, ▪ vyřazení stálých aktiv z evidence, ▪ doklad o zaúčtování odpisů, ▪ doklad o proúčtování inventarizačních rozdílů, ▪ vyúčtování služební cesty zaměstnance účetní jednotky atp. 	I

Dále můžeme členit účetní doklady podle počtu účetních případů, kterých se týkají, na doklady:

- jednotlivé, které jsou spojeny pouze s jedním jediným účetním případem, a
- sběrné, které kumulují účetní případy stejného typu za určité účetní období (např. souhrnná výdejka materiálu).

Účetní doklady v souladu se ZU musí obsahovat:

- označení účetního dokladu,
- obsah účetního případu a jeho účastníky,
- peněžní částku nebo informaci o ceně za měrnou jednotku a vyjádření množství,
- okamžik vyhotovení účetního dokladu,
- okamžik uskutečnění účetního případu, je-li odlišný od data vyhotovení dokladu,
- podpisový záznam osoby odpovědné za účetní případ,
- podpisový záznam osoby odpovědné za zaúčtování účetního případu.

Daňové doklady musí v souladu se zákonem č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, obsahovat:

- označení osoby, která uskutečňuje plnění,
- daňové identifikační číslo osoby, která uskutečňuje plnění,
- označení osoby, pro kterou se plnění uskutečňuje,

- daňové identifikační číslo osoby, pro kterou se plnění uskutečňuje,
  - netřeba, není-li DIČ přiděleno,
- evidenční číslo daňového dokladu,
- rozsah a předmět plnění,
- den vystavení daňového dokladu,
- den uskutečnění plnění nebo den přijetí úplaty, pakliže před uskutečněním plnění vznikla povinnost ke dni přijetí úplaty přiznat daň nebo přiznat uskutečnění plnění, liší-li se ode dne vystavení daňového dokladu,
- jednotkovou cenu bez daně a slevu, pokud není obsažena v jednotkové ceně,
  - netřeba, vznikla-li povinnost přiznat daň nebo přiznat uskutečnění plnění ke dni přijetí úplaty,
- základ daně,
- sazbu daně,
  - netřeba, jedná-li se o plnění osvobozené od daně, nebo je-li osobou povinnou přiznat daň osoba, pro kterou je plnění uskutečněno,
- vyšší daně (v Kč),
  - netřeba, jedná-li se o plnění osvobozené od daně, nebo je-li osobou povinnou přiznat daň osoba, pro kterou je plnění uskutečněno.

Dále nesmíme opomenout pravidla pro **úschovu** účetních záznamů:

- účetní závěrka a výroční zpráva po dobu 10 let počínaje koncem účetního období, jehož se týkají,
- účetní doklady, účetní knihy, odpisové plány, inventurní soupisy, účtový rozvrh, přehledy po dobu 5 let počínaje koncem účetního období, jehož se týkají,
- účetní záznamy, jimiž účetní jednotky dokládají vedení účetnictví, po dobu 5 let počínaje koncem účetního období, jehož se týkají.

Na závěr této pasáže se budeme věnovat klíčové problematice oceňování majetku a dluhů. V souladu s legislativou je třeba tyto ocenit nejprve k datu uskutečnění účetního případu a dále pak k rozvahovému dni.

V případě, že se jedná o aktiva či dluhy, která jsou denominována v cizí měně, potom je třeba provést přepočítání na české koruny. V průběhu roku lze použít buď aktuální denní kurs, nebo tzv. pevný kurs stanovený účetní jednotkou. K rozvahovému dni je třeba provést vždy přepočítání prostřednictvím kursu centrální banky, tedy ČNB.

Při prvotním ocenění lze využít následující oceňovací báze:

- **pořizovací cena** – cena, za niž bylo aktivum pořízeno, zvýšená o vedlejší pořizovací náklady s pořízením spojené,
  - pro nakupovaný majetek;
- **reprodukční pořizovací cena** – cena, za niž by bylo aktivum pořízeno v době, kdy se o něm účtuje,
  - pro bezúplatně nabytý majetek,
  - pro majetek vyrobený vlastní činností za situace, kdy nelze spolehlivě určit jeho vlastní náklady;

- **vlastní náklady** – veškeré přímé náklady vynaložené na výrobu či jinou činnost a dále část nepřímých nákladů, která je s danou výrobou či jinou činností spojena,
    - pro majetek vyrobený vlastní činností;
  - **jmenovitá hodnota** – nominále,
    - pro ostatní aktiva či dluhy.
- K rozvahovému dni lze využít následující oceňovací báze:**
- **pořizovací / reprodukční pořizovací cena / vlastní náklady**
    - pro neodpisovaný dlouhodobý nehmotný či hmotný majetek, který není znehodnocen,
    - pro zásoby, které nejsou znehodnoceny;
  - **jmenovitá hodnota**
    - pro pohledávky, které nejsou znehodnoceny,
    - pro peněžní prostředky,
    - pro základní kapitál,
    - pro dluhy;
  - **zůstatková cena**
    - pro odpisovaný dlouhodobý nehmotný či hmotný majetek, který není znehodnocen;
  - **čistá realizovatelná hodnota (tzv. metoda nižší z hodnot)**
    - pro dočasně znehodnocená aktiva, kdy je jejich původní ocenění v účetnictví vyšší, než je jejich tržní ocenění na bázi čisté realizovatelné hodnoty;
  - **ocenění v ekvivalenci**
    - pro akcie a podíly s podstatným nebo rozhodujícím vlivem;
  - **reálná hodnota s dopadem do fondu z přecenění**
    - pro minoritní akcie a podíly,
    - pro realizovatelné dluhopisy,
    - pro zajišťovací nástroje v případě zajištění peněžních toků či zajištění čisté cizoměnové investice;
  - **reálná hodnota s dopadem do výsledku hospodaření**
    - pro akcie či dluhopisy k obchodování,
    - pro deriváty k obchodování,
    - pro zajišťovací nástroje v případě zajištění reálné hodnoty.
- Čistou realizovatelnou hodnotou** rozumíme cenu, za niž by bylo možné dané aktivum prodat, sníženou o případné náklady s prodejem spojené.
- Reálnou hodnotou** v souladu se ZU rozumíme:
- tržní hodnotu, případně tržní hodnotu odvozenou z tržní hodnoty jednotlivých složek aktiv a pasiv,
  - hodnotu vyplývající z obecně uznávaných oceňovacích modelů, pokud tyto představují přijatelný odhad tržní hodnoty,
  - ocenění kvalifikovaným odhadem či posudkem znalce, které poskytnou přiměřené přiblížení se k tržní hodnotě.

Pokud nelze reálnou hodnotu objektivně stanovit, potom účetní jednotka použije původní ocenění.

Pro mikro účetní jednotky s aktivitami nefinanční povahy platí výjimka, že majetek a dluhy na reálnou hodnotu přečeňovat nemusí.

PŘÍKLAD 2

Ocenění majetku a dluhů

Před zachycením výsledků inventarizace účetní jednotka evidovala následující položky:

	Brutto	Korekce	Netto
Pozemky	5 800	800	5 000
Stavby	12 000	7 000	5 000
Hmotné movité věci	6 500	4 800	1 700
Podíl (40 %)	8 000	0	8 000
Zásoby	3 500	500	3 000
Pohledávky	18 200	3 200	15 000
Akcie k obchodování	2 000	0	2 000

Inventarizací byly zjištěny následující skutečnosti:

- reálná hodnota pozemku činí 6 000,
- reálná hodnota staveb činí 5 500,
- reálná hodnota hmotných movitých věcí činí 1 500,
- vlastní kapitál přidružené firmy činí 18 000,
- manko na zásobách činí 200, čistá realizovatelná hodnota zásob činí 3 100,
- pohledávka ve výši 3 200, na niž byla tvořena opravná položka, byla odepsána,
- reálná hodnota akcií k obchodování činí 2 500.

Stanovte výsledek hospodaření z daných transakcí:

Op.	Text	Částka	MD	D
1.	Zrušení opravné položky k pozemku	800	092	556
2.	Tvorba opravné položky k hmotným movitým věcem	200	556	092
3.	Přecenění podílu $18\,000 \times 0,4 = 7\,200$	800	414	062OR
4.	Manko na zásobách	200	549	1xx
	Rozpuštění části opravné položky	300	19x	557
5.	Odpis pohledávky	3 200	546	311
	Zrušení opravné položky	3 200	391	559
6.	Přecenění akcií k obchodování	500	251	664

	Brutto	Korekce	Netto
Pozemky	5 800	0	5 800
Stavby	12 000	7 000	5 000
Hmotné movité věci	6 500	5 000	1 500
Podíl (40 %)	7 200	0	7 200
Zásoby	3 300	200	3 100
Pohledávky	15 000	0	15 000
Akcie k obchodování	2 500	0	2 500

Opravná položka ke stálým aktivům	-600
Opravná položka k zásobám	-300
Opravná položka k pohledávkám	-3 200
Opravné položky celkem	-4 100
Jiné provozní náklady	3 400
Provozní výsledek hospodaření	700
Finanční výsledek hospodaření	500
Výsledek hospodaření	1 200

1.2 Struktura účetních výkazů dle vyhlášky 500

1.2.1 Rozvaha

V souladu s Přílohou 1 vyhlášky 500 je struktura rozvahy následující:

Položka aktiv	
A.	Pohledávky za upsaný základní kapitál
B.	Stálá aktiva
B.I.	Dlouhodobý nehmotný majetek B.I.1. Nehmotné výsledky vývoje B.I.2. Ocenitelná práva B.I.2.1. Software B.I.2.2. Ostatní ocenitelná práva B.I.3. Goodwill B.I.4. Ostatní dlouhodobý nehmotný majetek B.I.5. Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek a nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek B.I.5.1. Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek B.I.5.2. Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek